MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
DSU
DEPARTAMENTUL PENTRU SITUAȚII DE URGENȚĂ

UNHCR
The UN Refugee Agency

ROMANIAN CENTER FOR COMPARATIVE MIGRATION STUDIES
CENTRUL PENTRU STUDIUL COMPARAT AL MIGRAȚIEI

RECOMANDĂRI PENTRU CENTRELE DE CAZARE DURABILE DIN ROMÂNIA

Ukraine Situation/Romania

Decembrie 2024

Rezumat executiv

În urma invaziei la scară largă a Ucrainei de către Federația Rusă, care a început pe 24 februarie 2022, peste 175.000 de refugiați din Ucraina s-au înregistrat pentru Protecție Temporară în România[1]. Ca răspuns, Guvernul României a oferit sprijin pentru cazare prin diverse programe, asigurând nevoile de bază ale refugiaților din Ucraina, inițial prin Programul 50/20 (Ordonanța de Urgență nr. 15/2022) și, ulterior, prin tranziția la programul stabilit de la 1 mai 2023, care a introdus alocații forfetare diferențiate pentru beneficiarii de protecție temporară, acoperind costurile de cazare și hrană[2]. La 28 iunie 2024, a fost adoptată o nouă ordonanță, OUG nr. 96/2024[3], care introduce sprijin temporar pentru cazare pentru refugiații nou-sosiți pentru o perioadă de trei până la patru luni și elimină barierele legale care împiedicau accesul la servicii de protecție socială. Refugiații care au obținut protecție temporară înainte de 1 iulie 2024 sunt eligibili pentru beneficii sociale, inclusiv alocații pentru copii și ajutoare de șomaj. Cei care primesc protecție temporară după această dată beneficiază de un ajutor forfetar unic, valabil patru luni, înainte de a accessa beneficiile menționate.

Deși aceste programe vizează acoperirea nevoilor de bază, rezultatele mai multor evaluări realizate în ultimii ani evidențiază provocările continue legate de cazare, subliniind presiunea financiară tot mai mare și creșterea dependenței de centrele colective de cazare. Astfel, Evaluarea Multisectorială a Nevoilor (Multi-Sector Needs Assessment MSNA)[4] din 2023 și Studiul asupra Perspectivelor Sociale și Economice (Social and Economic Insights Survey SEIS)[5] din 2024 au identificat tendințe și provocări semnificative cu care se confruntă refugiații ucraineni din România în ceea ce privește situația locativă. În 2023, 4% dintre refugiați locuiau în centre colective, iar 8% împărțeau locuințe sau erau cazați în hoteluri sau pensiuni. Până în 2024, procentul refugiaților care trăiau în centre colective a crescut la 7%, deși majoritatea (93%) continuau să locuiască independent. O schimbare semnificativă a fost observată în capacitatea refugiaților de a acoperi costurile locative: în 2023, 78% reușeau să plătească chiria și utilitățile, mulți beneficiind de sprijin financiar din partea ONG-urilor sau a programelor guvernamentale. Totuși, în 2024, doar 56% dintre gospodării reușeau să plătească aceste cheltuieli la timp, în timp ce 43% se confruntau cu dificultăți financiare majore, ducând la întârzieri în plata chiriei sau a utilităților. În plus, 14% dintre refugiați considerau aceste cheltuieli deosebit de împovărătoare, reflectând o deteriorare a situației economice și sugerând o posibilă creștere a cererii pentru centre de cazare colectivă în viitorul apropiat.

1 https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine/location/10782.

2 Pentru primele patru luni, o persoană singură a primit 750 lei/lună, iar familiile au beneficiat de 2.000 lei/lună, la care s-au adăugat 600 lei/lună per persoană pentru hrană. Începând cu a cincea lună și până la sfârșitul anului 2023, alocațiile pentru cazare au rămas neschimbate. Cerințele de eligibilitate au fost modificate progresiv, pornind de la condiții minime inițiale, însă, începând cu a cincea lună, refugiații au fost obligați să fie angajați, iar copiii trebuiau să fie înscriși la școală.

3 https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/288970.

4 https://data.unhcr.org/en/documents/details/107642.

5 Datele pentru SEIS 2024 au fost colectate și analizate, raportul urmând să fie publicat în perioada următoare.

Asistența pentru cazare rămâne un domeniu critic de intervenție, atât pentru noii sosiți, cât și pentru persoanele care întâmpină dificultăți în atingerea autonomiei, în special refugiații mai vulnerabili, precum persoanele cu dizabilități sau vârstnicii cu afecțiuni medicale cronice. Departamentul pentru Situații de Urgență (DSU) din cadrul Ministerului Afacerilor Interne și UNHCR, Agenția ONU pentru Refugiați, împreună cu sprijinul autorităților naționale și locale, al altor agenții ONU, al societății civile și al altor actori, își propun să dezvolte soluții durabile pentru cazarea pe termen mediu și lung a celor mai vulnerabili refugiați din Ucraina. Totodată, se urmărește extinderea capacității de primire pentru un potențial nou aflux de persoane strămutate sau pentru gestionarea altor situații de urgență care necesită locuințe temporare pentru persoanele afectate (de exemplu, dezastre naturale), consolidând în același timp capacitatea locală de a oferi servicii sociale și de protecție și participarea civică.

În acest context, inițiativa de evaluare a centrelor colective de cazare din 2024 s-a axat pe identificarea centrelor care ar putea fi utilizate pentru soluții de cazare pe termen mai lung, valorificând totodată bunele practici existente în aceste centre. Deoarece multe centre colective au fost închise înainte de lansarea exercițiului, în final, cinci centre colective pentru refugiați, situate în locații cu o populație semnificativă de refugiați și care au nevoi diverse, au participat la evaluare. Acest raport prezintă o sinteză a concluziilor agregate ale evaluărilor efectuate în centrele colective situate în București, Iași, Galați, Suceava și Timișoara. DSU și UNHCR, în colaborare cu inspectoratele județene pentru situații de urgență (ISU), au dezvoltat un instrument de evaluare a centrelor, menit să monitorizeze starea operațională și nevoile acestora, facilitând astfel luarea unor decizii bazate pe date pentru viitoarele soluții de cazare pe termen lung.

Hartă 1 | **Localizarea centrelor de cazare durabile din România**

Locația refugiaților: Centre de cazare

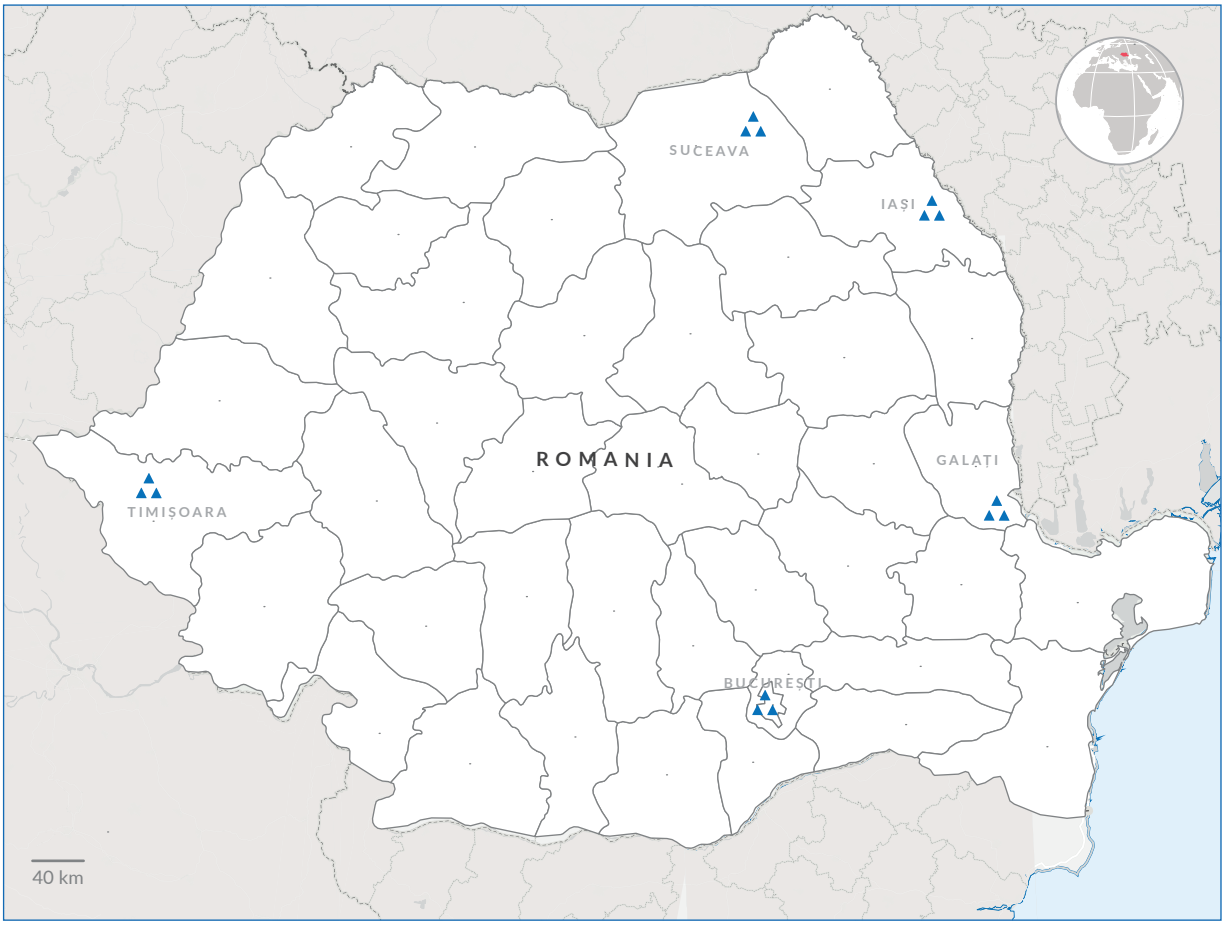

Raportul subliniază necesitatea de a aborda deficiențele acestor centre și oferă recomandări pentru îmbunătățirea atât a condițiilor pe termen scurt, cât și a durabilității pe termen lung, în perspectiva unor viitoare situații de urgență (aflux de refugiați, dezastre naturale etc.). Totodată, o implicare mai accentuată a autorităților locale în gestionarea acestor centre colective ar putea transforma aceste spații în resurse valoroase nu doar pentru refugiați și nou-veniți, ci și pentru alte categorii vulnerabile. În paralel, aceste centre pot funcționa ca centre comunitare multifuncționale, facilitând activități de voluntariat și servicii pentru întreaga comunitate.

Nu în ultimul rând, acest document poate servi ca instrument esențial pentru autoritățile locale în demersurile de atragere a resurselor, aplicarea la programe de finanțare, mobilizarea donațiilor și fundamentarea deciziilor guvernamentale privind cazarea și sprijinul pentru refugiați. Concluziile obținute în urma acestei evaluări pot contribui, de asemenea, la conturarea răspunsurilor la viitoare crize, oferind un cadru strategic pentru administrațiile locale, organizațiile internaționale și ONG-urile implicate în sprijinirea populațiilor strămutate și a comunităților-gazdă.

Centrele Colective

Evaluarea celor cinci centre colective de refugiați din România—două cămine universitare (Căminul 9C al Universității Politehnica Timișoara și Centrul Tei al Universității Tehnice de Construcții București), o clădire municipală (Centrul de Asistență Umanitară și Socială Nicolina din Iași) și două unități rezidențiale (M11 din Galați și Asociația "Sfântul Ioan cel Nou" din Suceava)—acoperă diverse elemente specifice fiecărei locații. Constatările cheie, detaliate în fișe individuale, evidențiază diferențe în ceea ce privește durabilitatea capacității de cazare, nevoile de infrastructură, accesibilitate și provocările legate de finanțare.

În timp ce centrul din Suceava nu mai găzduiește refugiați în prezent și centrul din Timișoara nu are capacitatea de a primi noi beneficiari, alte centre se confruntă cu incertitudini privind continuarea sprijinului pentru cazare, din cauza problemelor de finanțare. Din punct de vedere al infrastructurii, reparații moderate sunt necesare în Timișoara și Iași, în timp ce centrul din București se confruntă cu probleme mai grave, precum ventilația deficitară și încălzirea inadecvată. Accesul la servicii de sănătate este, în general, disponibil, dar lipsește îngrijirea specializată. Condițiile variază, iar lipsa bucătăriilor în unele centre adaugă presiuni suplimentare asupra rezidenților pentru procurarea hranei.

Nevoia pentru articole nealimentare rămâne constantă, în special pentru îmbrăcăminte și produse de igienă, iar centrele depind într-o mare măsură de sprijinul extern pentru a satisface aceste cerințe. Serviciile de protecție sunt cuprinzătoare în anumite locații, cu unele organizații din teritoriu care completează activitatea autorităților locale în domeniile protecției copilului, violenței pe baze de gen și sănătății mentale, însă există încă lacune. Suportul de comunicare pentru rezidenți include cursuri limitate de limbă și servicii de informare, precum și unele servicii de interpretariat.

Informații suplimentare despre condițiile și facilitățile din fiecare dintre centrele colective evaluate pot fi accesate în fișele individuale de prezentare însoțitoare.

6 Începând cu 4 noiembrie, căminul UTCB pentru găzduirea refugiaților s-a închis oficial din cauza planurilor de lungă durată ale universității de a reabilita întreaga clădire. UNHCR, împreună cu autoritățile locale și ONG-urile locale, a oferit sprijin pentru relocarea refugiaților găzduiți în UTCB.

Principalele Constatări

Prezentarea generală a datelor celor cinci centre colective evaluate oferă indicii cu privire la existența unor provocări comune cu care se confruntă toate aceste locații, în timp ce, totodată, dezvăluie nevoile specifice identificate în fiecare dintre centre.

Finanțare Nesigură

Viabilitatea pe termen lung a centrelor colective este pusă în pericol de insuficiența și instabilitatea surselor de finanțare. Aceste centre depind în principal de sprijinul financiar guvernamental sau municipal care sunt temporare, ceea ce le face susceptibile la întreruperi ale serviciilor sau chiar închideri atunci când inițiativele de finanțare se încheie. Lipsa unei finanțări constante și fiabile nu doar că afectează continuitatea operațională, dar și compromite calitatea îngrijirii și a serviciilor oferite refugiaților.

Dependența de Resurse

Datele indică faptul că centrele colective depind în mare măsură de actori externi, inclusiv agenții ONU și alte ONG-uri locale și internaționale, pentru furnizarea de produse esențiale, cum ar fi alimente, precum și servicii de bază. Această dependență duce la variații în furnizarea de servicii, ceea ce subminează stabilitatea și fiabilitatea sistemelor de suport pentru refugiați.

Planificare pe Termen Lung și Pregătire pentru Situații de Urgență

Există o nevoie urgentă de planificare proactivă pe termen lung din partea actorilor relevanți pentru a se pregăti pentru crizele viitoare. De exemplu, aceasta presupune stabilirea unor strategii pentru a extinde rapid operațiunile, în special în domeniul adăposturilor pe termen lung, ca răspuns la creșterea populației de refugiați sau la dezastre naturale.

Formare Suplimentară pentru Personal

Multe dintre centre se confruntă cu o lipsă de personal specializat în a aborda nevoile specifice ale refugiaților. De exemplu, în Timișoara, personalul universitar nu este instruit în ceea ce privește standardele de comportament și munca în domeniul umanitar. Această lipsă de competențe poate avea un impact negativ asupra îngrijirii oferite, mai ales în cazul grupurilor vulnerabile, precum copiii, vârstnicii și persoanele cu dizabilități.

Restricții de Spațiu în Facilități cu Utilizare Dublă

Centrele din Timișoara și București, cu destinație de cămine universitare, se confruntă cu restricții semnificative de spațiu atunci când sunt reconfigurate pentru cazare de urgență. Aceste facilități sunt mai potrivite pentru utilizare pe termen scurt, deoarece prioritatea lor rămâne satisfacerea nevoilor de cazare pentru studenți.

Necesitatea pentru Accesibilitate Îmbunătățită și Servicii Specializate

Majoritatea centrelor se confruntă cu dificultăți în a găzdui corespunzător persoanele cu nevoi speciale, cum ar fi cele cu probleme de mobilitate sau cu probleme mentale severe, având doar resurse limitate pentru rezidenții cu dizabilități. Având în vedere că aceste centre sprijină în principal persoane cu un grad ridicat de vulnerabilitate, îmbunătățirea accesibilității și disponibilității serviciilor specializate este esențială pentru a răspunde adecvat nevoilor acestora.

Deficiențe Structurale

Mai multe centre, inclusiv cele din Iași și București, se confruntă cu provocări semnificative de infrastructură, cum ar fi sisteme electrice defecte, mucegai, facilități sanitare inadecvate pentru persoanele cu dizabilități și condiții generale deteriorate. Aceste probleme structurale pun în pericol sănătatea și siguranța rezidenților și necesită intervenții urgente pentru remediere.

Recomandări și Concluzii

Concluziile acestei inițiative, împreună cu evaluările conexe, arată că România dispune de soluții limitate pentru cazarea pe termen lung a grupurilor vulnerabile și că niciunul dintre centrele evaluate nu poate îndeplini această funcție în starea lor actuală. Recomandările de mai jos sunt menite să îmbunătățească atât centrele de cazare colectivă existente, cât și pe cele viitoare, pentru a răspunde nevoilor tuturor persoanelor strămutate, inclusiv comunităților românești în caz de situații de urgență.

1. Finanțare Sustenabilă

Asigurarea unor surse de finanțare diverse și continue este esențială pentru menținerea stabilității operaționale și evitarea întreruperilor cauzate de programele guvernamentale pe termen scurt. Aceasta va permite centrelor de cazare colectivă să fie adaptabile și receptive în caz de urgență. Acest lucru poate fi realizat prin stimularea parteneriatelor între municipalități, ONG-uri și sectorul privat pentru a extinde suportul financiar, așa cum este exemplificat de UTCB (București), care beneficiază de o combinație de finanțare guvernamentală și din partea ONG-urilor.

Bune Practici:

În Germania, **programele de sponsorizare**[7] comunitară combină strângerea de fonduri la nivel local și sprijinul corporativ, demonstrând un model durabil pe care România ar putea să-l adopte.

În România, resursele din sectorul privat au fost mobilizate pentru a crea soluții de locuințe tranzitorii pentru refugiați prin parteneriate cu municipalitățile și afaceri din zonele cu cerere mare. Această abordare colaborativă a vizat reutilizarea de clădiri private și facilități hoteliere pentru a caza persoane strămutate din cauza conflictului din Ucraina, însă această abordare poate fi replicată în viitor și pentru alte tipuri de situații de urgență.

2. Menținerea Infrastructurii și Facilităților

Trebuie identificate clădiri adecvate pentru centre de cazare, care să fie solide structural, să dispună de utilități funcționale (ex. încălzire și instalații sanitare) și să aibă protocoale de siguranță adecvate. Problemele structurale și de siguranță trebuie rezolvate în centrele precum UTCB (București) și Iași, care se confruntă cu provocări semnificative, inclusiv încălzire, ventilație și instalații sanitare inadecvate. Este important ca numărul de facilități WASH (Apă, Salubritate și Igienă) să fie corespunzător capacității centrului, iar acestea să includă toalete și dușuri private, cu uși care se pot încuia. Reparațiile conexe ar trebui să fie întotdeauna prioritizate pentru a asigura condiții de viață sigure și confortabile.

3. Extinderea și Îmbunătățirea Accesului la Servicii

Accesul fiabil la servicii de protecție și sănătate trebuie să fie asigurat, în special pentru grupurile vulnerabile, cum ar fi persoanele cu nevoi speciale. Acest lucru poate fi realizat prin stabilirea de servicii de bază interne și mecanisme de recomandare către furnizori de servicii externe, axându-se pe persoane

7 https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/EN/Forschung/Forschungsberichte/fb44-evaluation-nest.pdf?__blob=publicationFile&v=6

vârstnice, persoane cu dizabilități și persoane care necesită îngrijire mentală. Este esențial să fie instalate facilități de gătit, astfel încât rezidenții să își poată satisface nevoile nutriționale de bază fără a depinde excesiv de sursele externe de hrană, ceea ce le-ar îmbunătăți bunăstarea și autonomia.

Bune Practici:

Crucea Roșie Română a lansat inițiativa **Caravana de Sănătate**, oferind servicii medicale mobile esențiale în zonele rurale din România, inclusiv în centrele de cazare pentru refugiați ucraineni, sprijinind atât comunitățile gazdă, cât și pe cele de refugiați. Proiectul a utilizat cabinete medicale mobile complet echipate, cu o echipă de medici, asistente și voluntari.

În Galați, autoritățile locale au desemnat personal medical la fața locului pentru a oferi servicii de îngrijire medicală de bază gratuite și constante direct rezidenților refugiați de la M11. Oferirea de servicii medicale direct în centre îmbunătățește accesul la îngrijire medicală, în special pentru persoanele vulnerabile care se confruntă cu provocări logistice sau financiare în a căuta ajutor medical.

Unele centre de refugiați din Germania[8] au creat **grădini comunitare** unde refugiații pot crește propriile alimente, împreună cu **cursuri de gătit**, nutriție și autosuficiență. România ar putea implementa programe similare pentru a îmbunătăți securitatea alimentară și pentru a crea oportunități de socializare comunitară.

4. Îmbunătățirea Implicării Comunității și a Extinderii Capacității

Pentru a spori reziliența centrelor colective, ar trebui depuse eforturi pentru a le integra mai bine în comunitate. Acest lucru se poate realiza prin creșterea implicării autorităților locale în gestionarea centrelor, pentru a se asigura că acestea servesc drept huburi de resurse atât pentru persoanele strămutate, cât și pentru populațiile locale. Mecanismele de coordonare locală pot căuta să implementeze, dacă nu au fost deja realizate, planuri locale de răspuns la urgență care includ scalarea capacității în caz de urgență.

Bune Practici:

Centrele comunitare, precum Centrul Nicolina din Iași, au încercat să promoveze coeziunea socială prin organizarea de activități comune pentru refugiații ucraineni și rezidenții români, promovând înțelegerea reciprocă și integrarea.

În Barcelona, Spania[9], centrele de refugiați sunt concepute ca huburi de resurse comunitare, oferind cursuri de limbă, formare profesională și asistență juridică atât refugiaților, cât și rezidenților locali. Centre similare și/sau huburi de servicii există și în România, precum Centrul Nicolina din Iași, Centrul Comunitar Malva și hubul integrat de servicii RomExpo din București, Centrul Katya din Brașov și Casa Ucrainei din Cluj, însă acestea nu sunt întotdeauna localizate în zonele unde se află persoanele strămutate sau unde sunt ușor accesibile pentru refugiați, și unde activitățile lor au potențialul de a se adresa unor categorii mai mari de populație.

5. Consolidarea Serviciilor de Comunicare și Limbă

Îmbunătățirea serviciilor de comunicare și limbă este esențială pentru ca populațiile vulnerabile să poată accesa informațiile și să se integreze eficient. Oferirea de cursuri de limba română și engleză în centrele colective, în parteneriat cu instituții locale de limbi străine, sprijină integrarea rezidenților și le facilitează accesul la servicii.

8 Welcoming International: Creating a World Where Everyone Feels at Home. https://welcominginternational.org/
9 https://ajuntament.barcelona.cat/dretsidiversitat/en/noticia/how-to-help-refugees-from-ukraine-2_1151973.

De asemenea, prezența personalului care vorbește limbile grupurilor găzduite și dispunerea de instrumente de traducere pot ajuta la rezolvarea acestei nevoi.

Bune Practici:

Autoritățile locale din România au dezvoltat un sistem puternic de colaborare și coordonare cu agențiile ONU și ONG-uri pentru a se asigura că refugiații din Ucraina primesc informații clare și precise despre drepturile lor, servicii și oportunități disponibile, un proces ce poate fi continuat în viitor. Acest lucru a fost susținut și prin desemnarea de personal din ONG-uri pentru a lucra direct alături de aceștia. Această colaborare îmbunătățește accesul la serviciile locale, oferă asistență de traducere și sprijină livrarea unui ajutor esențial. De asemenea, mai multe centre au colaborat cu școli locale de limbi străine și ONG-uri pentru a oferi cursuri de limba română direct în centre, ajutându-i pe toți rezidenții în procesul de integrare.

6. Extinderea Implicării Voluntarilor și ONG-urilor

Implicarea ONG-urilor este esențială pentru a completa furnizarea serviciilor, în special în domenii specializate, cum ar fi sănătatea mentală, asistența juridică și educația. Formarea personalului ONG-urilor și a voluntarilor în răspunsul la urgențe și în munca umanitară asigură pregătirea acestora pentru a sprijini eficient populațiile vulnerabile. Formările pot fi susținute de instituții publice locale (ex. DGASPC, DGAS), agenții ONU și ONG-uri.

Bune Practici:

În Belgia, **rețele puternice de voluntari**[10] conectează refugiații cu mentori locali, oferindu-le sprijin practic și facilitând integrarea. România ar putea crea rețele similare pentru a sprijini integrarea socială a refugiaților și a altor grupuri vulnerabile.

7. Planificare pe Termen Lung și Sustenabilitate

Având în vedere starea actuală a centrelor colective de cazare evaluate, sunt necesare soluții politice pe termen lung pentru a asigura că acestea pot servi ca opțiuni fiabile de cazare de urgență dincolo de răspunsurile la crize pe termen scurt. Advocacy-ul poate susține utilizarea flexibilă a centrelor colective și în afara situațiilor de criză, maximizând astfel sustenabilitatea acestora. Planificarea pe termen lung trebuie să includă măsuri pentru acomodarea viitoarelor fluxuri de refugiați sau alte grupuri vulnerabile, asigurând disponibilitatea resurselor necesare.

10 Community Sponsorship, Fedasil. https://fedasil.be/en/resettlement/community-sponsorship.

Observații finale

Evaluarea celor cinci centre colective din România evidențiază provocări majore în cazarea refugiaților ucraineni și subliniază rolul esențial al acestor centre, atât în criza actuală, cât și în gestionarea viitoarelor situații de urgență. Deși oferă adăpost și servicii esențiale, aceste centre se confruntă cu finanțare insuficientă și probleme structurale, afectându-le sustenabilitatea. Un angajament ferm este necesar pentru finanțare durabilă, modernizarea infrastructurii și consolidarea serviciilor, asigurând astfel un răspuns eficient în situații de urgență. Implicarea comunității și o mai bună coordonare între actori vor asigura un mediu de sprijin adaptat nevoilor rezidenților, facilitând integrarea lor pe termen lung. Centrele colective sunt esențiale atât pentru sprijinul imediat al populațiilor vulnerabile, cât și pentru gestionarea viitoarelor crize, necesitând o abordare coordonată între autorități, ONU, ONG-uri și societatea civilă.

Centrele colective pot fi folosite și în afara crizelor pentru sprijinirea comunităților locale prin servicii și activități comunitare. Această funcționalitate duală ar asigura menținerea operaționalității și adaptabilității lor, astfel încât să fie pregătite pentru utilizare în caz de urgență, dar și să aducă beneficii comunității locale. Consolidarea parteneriatelor și aplicarea bunelor practici pot ajuta România să creeze un model durabil pentru incluziunea și reziliența grupurilor vulnerabile.

Pentru informații suplimentare, vă rugăm să va adresați: **rombuim@unhcr.org.**

RECOMANDĂRI PENTRU CENTRELE DE CAZARE DURABILE DIN ROMÂNIA

Acest raport a fost pregătit de Alexandra Porumbescu, Andriana Coșciug și Anatolie Coșciug @ **CSCM.**

UNHCR
The UN Refugee Agency

ROMANIAN CENTER FOR COMPARATIVE MIGRATION STUDIES
CENTRUL PENTRU STUDIUL COMPARAT AL MIGRAȚIEI

Contactați-ne:
UNHCR Representation in Romania
Information Management Unit
e-mail: rombuim@unhcr.org